

katere je sam od sebe pisal. — Dosti se jih je dobilo, ki so njegove puhle nauke občudovali in posnemali, ter kupili mačka v žaklji, ker razun posameznega dobrega zernica je to popolnoma lutka. Nekteri so jo slepo občudovali, tedaj so zmoto in laž teh naukov prezirali; drugi so pa te nauke hvalili, ter slišali so med prekucijsko stranko, ter niso hotli vediti, da so te „bukve“ v lastni domačii po rabeljnovih rokah sožgali.

Pervi, ki so vpeljali ta novi sistem, bili so Basedov (roj. 1723.) na Nemškem in Pestaloci (roj. 1747) na Svičarskem; prvi se je pečal s slovstvom in je bil pozneje predstojnik Filantropina v Desavi, drugi pa je bil tudi nekoliko pisatelj; poglobitni pa je bil vodja izrejalisa v Yvendunu. Posebno veliko hrupa je delal Basedov z novo metodiko; pošiljal je za svoje nove bukve od „človeškega spoznanja“ pisma in prošnje križem sveta: učenim, akademijam in frajmavarskim ložam, kraljem in cesarjem. Njegove prošnje niso bile zastonj; od vsih krajev dobival je pomoč v dnarjih, da bi mogel svoje bukve natisniti dati. L. 1770 pridružil se mu je Kristjan Henrik Volke (roj. 1741), ki je skušal nad hčerko Basedov-ovo, 9 mesecev staro, svojo metodiko praktično, da bi bil izredil po Rousseau-ovem Emilu čudopolno dete, in potlej je svetu oznanil, da jo je tri leta staro v enem mesecu naučil brati, v poldrugem mesecu pa francosko govoriti i. t. d.

Marsikaj je pa vendar Basedov opravil, ko je tako brez truda delal in se vrival na kraljeve dvore. Zbudil je pozornost knezov in deržavnih vladarjev, ter so začenjali resno pečati se s šolstvom.

(Dalje prih.)

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

I m e n a.

Vsaka reč mora svoje ime imeti. Vidite, otroci, to le je stol, to je miza. V šoli so učenci; temu je ime Janez, ta je Miha, uni Jože i. t. d. Tudi vode, reke, gore, mesta, vasi imajo svoje imena. Ali mi moreš povedati ime kakšnega mesta, kakšne vasi? i. t. d. Veliko teh reči vidimo, nekatere le slišimo, nekatere le občutimo. Slišimo post. zvon zvoniti, grom bučati; vročino, mraz pa občutimo.

Imena so tedaj besede za reči, ktere vidimo, slišimo, prijemljemo ali občutimo. Pravijo, da je Bog nekđaj živali pripeljal k Adamu, in jih je imenoval.

Od vsake reči pa lahko povemo, kaj dela, ali kako se glasi, ali kako da se nam prikaže. Konj pelje, veriga rožljá, ogenj žge in peče.

Kaj dela orel? Kaj dela vertnar? Kaj dela pek? Kaj dela angelj varh? i. t. d.

Vaje nemško-slovenske.

Kaj se pravi orel po nemški? kaj pa se pravi leteti? Mi pa ne bomo rekli: orel leteti, temuč: orel leti; tedaj tudi ne rečemo: Adler fliegen, ampak: der Adler fliegt. Kako pa bi rekli, ko bi od več orlov govorili? Tako naj učitelj ravná pri nemško-slovenskih vajah; pri vsaki besedi naj tedaj praša, kaj se pravi to po slovenski; učenci naj se tukaj tudi opomnijo, da pazijo, kako se besede v množ. štev. po nemški in slovenski spreminjajo.

Opombe. Ako so bili učenci po nemško-slovenskih vajah pripravljeni, bodo lahko razumeli te kratke vodila, ki se nahajajo v „Slov.-nemšk. gramatiki“. Po kakovosti svoje šole bo učenik več ali manj iz slovensčine pridjal, ker v tih opombah je le v kratkem naznanjeno, ali pa še celó učeniku na dobro vest izročeno, koliko da naj slovenskega vmes vpleta. Omenimo le tukaj, da so vaje nemško-slovenske pod čerko A prav primerno odbrane in vaje pod števkami 1, 2, 3 a. b. c. se popolnoma vjemajo z ravno tistimi čerkami, pod katerimi so navedene vodila. Ravno tako primerno izbrane so tudi vaje slov.-nemške, tako da učenik vsako vodilo s primernimi zgledi lahko pojasnuje, kar je velika dobrota za učenika, ker mu ni treba zgledov iskati, ter jih ima tam celo zbirko. Koliko lažjeje tudi otroci vodila v glavi obderžujejo, ker so razjasnjene s primernimi zgledi.

Ker se po nemških slovnicaĥ povsod govori od krepke in šibke oblike, po kateri se imena ali rečevniki ločijo, poprijela se je tudi naša gramatika tega izraza, ter govori od šibke in krepke oblike pri nemških imenih. Se vé, da mora učenik tudi od nemške slovnice nekoliko več vediti, kakor je tukaj naznanjeno, potem bo pa tudi našo gramatiko lažjeje razumel. Kar je otroku zadosti, je učeniku premalo. — Naša gramatika tudi sama pravi, da se spol nemških imen naj bolje dá iz vaje naučiti.

Različnost nemškega in slovenskega jezika pri imenih.

Pred nemške imena se postavlja določivni člen „der, die, das“ ali pa nedoločivni „ein, eine, ein“, kateri tudi spol imen naznanjuje, pa ne vselej, le mislimo: „das Mädchen, das Weib, das Frauenzimmer, das Mannsbild“. Določivni člen je izpeljan iz kazavnega zaimena: „der, die, das“ (namest „dieser, diese, dieses“) in tedaj ni zamo za to pri imenu, da njegov spol naznanjuje; nedoločivni člen pa je izpeljan iz glavnega števlnika „ein, eine, ein“ in naznanjuje eno reč tistega plemena. Ni vse eno, ali se rabi določivni ali nedoločivni člen. Učitelj naj skuša, da to otrokom pojasnuje v primernih zgledih, kakorsne se nahajajo po nemških berilih: II. „Sprach- u. Lesebuch:“ „Ein Mann sah einst eine Ameise.... Aufmerksam verfolgte der Mann das emsige Thierchen“. Na ti stopnji se vé, da učenci tega še ne razumejo. —

Pod čerko *e* pravi vodilo: „Nekteri imena nimajo ne v slovenskem, ne v nemškem množnega števila“. Vzrok tega naj se pové otrokom, kadar se pozneje govori od raznih imenskih plemen, kadar pridejo tedaj snovne imena na versto.

Pristaviti bi se tukaj vtegnile nekatere splošne vodila zastran spola imen, post.:

1. Moškega spola so vse tiste imena, ktere naznanujejo moške imena in stanove, kar se imenuje naravni spol.

2. Ženskega spola so vse tiste imena, ktere naznanujejo ženske osebe in stanove.

3. Srednji spol je posebno za stvari.

Bolj tankih vodil se vsak učitelj, ki vestno opravlja svojo dolžnost, lahko poišče iz primernih knjig.

(Dalje prih.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XVII.

U. Velikrat sem že mislil, ker eni pišejo zdaj, zdej, eni pa sedaj, sedej, — ktero je bolje.

T. Pišejo tudi sadaj in sada.

U. To je bolj po hrovaško menda; ali od kod razlika v pisavi sedaj in zdaj?